

Reparació d'un oblit: la recuperació de la memòria de Pere Blasi

Ferran Sánchez Margalef (Universitat de Barcelona)

Jordi Garcia i Farrero, *Pere Blasi. Mestre, geògraf i diputat republicà*. Presentació de Dolors Bassa i Coll, pròleg de Francesc Perenya i Blasi. Barcelona, Fundació Josep Irla, 2021, 193 pàgs.

D'entrada, s'ha de dir que el treball que comentem és el fruit de la Beca d'Estudis Històrics President Irla 2020, convocada per la Fundació Josep Irla amb el suport de la Diputació de Girona. L'autor, que va guanyar l'esmentada borsa d'estudis, és especialista en el camp de la història de la pedagogia catalana i imparteix docència a la Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona. Així, doncs, ha aprofundit en l'estudi del pensament pedagògic contemporani, de manera que la figura de Pere Blasi (1886-1961) encaixa perfectament en el seu camp de treball. Ens trobem, doncs, davant d'una biografia que recupera un oblit pregó de la nostra historiografia educativa, per bé que el nom de Pere Blasi ha circulat en els darrers anys en rebre hominatges com ara noms de carrers a Torroella de Montgrí i Puigcerdà i, igualment, el nom de la Biblioteca Municipal de Torroella. No debades, Pere Blasi –pedagog, geògraf i polític– havia romàs en la desmemòria o, si més no, un xic difuminat pel que fa al moviment de renovació pedagògica que es va viure a Catalunya durant les primeres dècades del segle passat. Per consegüent, tot i que el seu nom era en ocasions esmentat, mancava un estudi rigorós com el que a hores d'ara tenim a les mans. Altrament, no hi ha dubte que Pere Blasi va ser una persona de pau i cultura, com Dolors Bassa assenyalava en la presentació, sinó també un home «d'una sola peça», tal com indica en el pròleg Francesc Perenya i

Blasi, net del biografiat i professor de la Facultat de Filosofia de la Universitat de Barcelona, alhora que posa de relleu que el seu avi fou «víctima de la derrota en la Guerra Civil», de manera que «va patir els sofriments i les penúries de l'exili sense baixar mai els braços». Tot i l'oblit que ha acompanyat el nom de Pere Blasi, el cert és que a les comarques gironines, i molt especialment, a Torroella de Montgrí, població on va exercir el seu magisteri durant més temps i on es va casar l'any 1914, amb Dolors Pujol, filla del metge de la vila, ha perviscut la memòria d'aquest home polifacètic que va entendre l'educació com a clau de volta per a reformar la societat, en sintonia amb els valors il·lustrats d'un republicanisme cívic. Per la seva banda, Jordi Garcia ens fa avinent que l'objecte d'estudi del seu llibre no és altre que «continuar captant la personalitat de Pere Blasi» (p. 81).

Es pot afegir que un dels mèrits del llibre que ens ocupa, rau en el fet que Jordi Garcia ha fet un treball exhaustiu de recerca, i així ha parlat amb testimonis que van conèixer Pere Blasi i amb altres persones que han estudiat directament o indirecta aquesta figura de la nostra cultura. A banda del que diem, s'ha fet un minuciós treball de recopilació per tal de bastir un catàleg complet de la producció de Pere Blasi, un autor prolífic però amb molta obra dispersa. Val a dir que a banda de les seves monografies de referència obligada

(*Geografia elemental de Catalunya*, 1922, 2^a ed. 1931; *Les terres catalanes*, 1954), Jordi Garcia ha procedit a catalogar i ordenar les nombroses contribucions a la premsa (*El Autonomista* de Girona, *Magisterio Gerundense*) sense bandejar els articles en publicacions d'abast local o comarcal com *Ceretania* (Puigcerdà), *Emporion* (Torroella de Montgrí), *Mont-Gris* (Torroella de Montgrí) i d'altres. Tot plegat, constitueix una font de primera mà per tal de conèixer l'obra i producció de Pere Blasi, un aspecte certament cabdal si tenim en compte que com Jordi Garcia indica l'artículisme periodístic va ser una eina per a difondre idees. «Així com, a l'escola, tenia la intenció d'educar un grup de nens i nenes, des de les pàgines dels butlletins professionals i periòdics la seva voluntat era similar, educar un col·lectiu o tot el poble pel bé d'una societat més culta i justa» (p. 139).

De fet, un dels mèrits del llibre que ens ocupa estriba en què inclou una selecció dels treballs periodístics de Pere Blasi, que han estat classificats en cinc epígrafs: primers rastres puigcerdanencs, Torroella de Montgrí i la divulgació cultural, el reformisme de l'ensenyament públic, la geografia com a camp de coneixement predilecte i la política vista des d'una perspectiva pedagògica. Per tant, aquest llibre facilita la lectura d'una tria dels articles del llarg itinerari que Pere Blasi va traçar en els anys del seu exercici com a mestre a Bellver de Cerdanya, a Torrella de Montgrí on va arribar el 1910, i, finalment, l'any 1933 a Barcelona, a l'Escola Lluís Vives de Sants, on va compartir la direcció amb Dolors Batlle.

Com es veu, el llibre que comentem inclou una rica antologia dels escrits més significatius de Pere Blasi i Maranges, nascut a Puigcerdà el 19 d'agost de 1886. El seu pare –Isidre Blasi, fuster d'ofici– s'implicà «políticament al Centre Obrer Instruïu i Recreatiu –fundat el 1881 com a

Cercle Obrer Puigcerdanenc–, de caràcter republicà laic... que crearen una escola...» (p. 23). Queda clar, doncs, que la família Blasi va participar de la tradició lliberal de la capital ceretana, que va patir els diversos setges de les tropes carlines al llarg del segle XIX. Per consegüent, Pere Blasi va ser «un digne hereu d'una tradició que el seu pare encarnava a la perfecció» (p. 29), ja fos com a intel·lectual, com a mestre i geògraf, o bé com a polític, a partir de 1932 quan va ser elegit diputat al Parlament de Catalunya, quan feia vint-i-un anys que vivia a Torroella de Montgrí, per bé que va ser escollit «en una llista única d'ERC per la circumscripció de Girona» (p. 29).

És obvi que la primera vocació de Pere Blasi va ser la pedagògica i així va aconseguir el títol de mestre a Barcelona l'any 1907, el de batxiller a Girona l'any 1919 i, tot seguit, va assolir la llicenciatura de Filosofia i Lletres, on va poder gaudir dels estudis de Pedagogia que havia endegat Joaquim Xirau durant la Segona República. «Cal destacar –escriu Jordi Garcia– que hem pogut trobar una petita joia entre la documentació personal del nostre mestre: els seus apunts com a estudiant del Seminari de Pedagogia, juntament amb altres notes igual d'interessants sobre Geografia, Geologia, Literatura i Història que podrien ser mereixedores d'un estudi més detallat» (p. 41). Un cop va regressar de l'exili, Pere Blasi va retornar a les aules universitàries el curs 1955/1956 per tal de començar els estudis de doctorat en Història.

Un dels aspectes que cal posar en relleu del llibre del professor Jordi Garcia és justament la seva capacitat per entrellçar les dues vocacions fonamentals –la pedagògica i la geogràfica– de Pere Blasi. Sense desmerèixer la seva estada a Torroella de Montgrí, on va exercir el magisteri durant vint-i-tres anys, s'ha de destacar el seu pas pel Grup Escolar Lluís Vives de Barcelona, situat al carrer Canalejas de l'antiga vila de

Sants, un dels grups del Patronat Escolar de Barcelona que van liderar la renovació pedagògica de l'escola pública poc després de la proclamació de la Segona República el 1931. No per atzar, aquell mateix any –al mes de març– es va fundar al Foment Republicà de Sants, del carrer Cros, l'Esquerra Republicana de Catalunya, el partit hegemònic durant aquells anys a Catalunya, i al qual Pere Blasi pertanyia. «En qualsevol cas, Pere Blasi fou director del Grup Escolar Lluís Vives fins que va emprendre el camí de l'exili» (p. 57). En aquest sentit, Jordi Garcia posa de relleu la petja que va significar el pas de Pere Blasi pel grup santsenc, que fou dissenyat per Josep Goday, que es palesa per exemple «en els noms triats per a cada aula, amb l'afeït que les aules dels més petits portaven noms de les comarques més properes a la ubicació de l'escola, i les dels més grans, noms d'aquelles comarques més llunyanes» (p. 57). Com no podia ser d'una altra manera, Pere Blasi va apostar per les corrents més renovadores de la pedagogia, sense negligir altres aspectes com la importància de la geografia per a l'ensenyament i la construcció nacional que es plasma en la primera edició de la *Geografia elemental de Catalunya*, apareguda el 1922. Endemés, i aquesta dada no és menor, Pere Blasi va participar en la ponència encarregada d'estudiar la divisió comarcal de Catalunya, que es va aprovar el 23 de desembre de 1936 i que, com Jordi Garcia recorda, «Pau Vila estava convençut que es va acabar aprovant per necessitats de la guerra» (p. 63).

Un altre nucli del llibre que tenim a les mans correspon al capítol tercer, titulat «Entre la renovació pedagògica i la promoció de la cultura», en què l'autor desgrana diverses facetes de l'obra de Pere Blasi, com ara la defensa de l'ensenyament primari i de l'ofici de mestre, atès que des de ben jove es va involucrar en el teixit associatiu del magisteri i així va participar en la

creació de la Federació de Mestres de Catalunya el 24 de gener de 1932. Val a dir que tot i la seva condició de diputat al Parlament de Catalunya, «va continuar exercint de mestre i participant en alguns actes de la seva nova doble condició» (p. 77). És clar que en aquella conjuntura política, l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya l'any 1932 va significar un punt conflictiu, atès que es generava una doble via d'establiments educatius, en reconèixer que la Generalitat podria d'obrir-ne però sempre al costat dels que depenien de l'estat. Davant d'aquesta situació, que segur que va incomodar Pere Blasi, Jordi Garcia considera que encara que els seus escrits sobre aquest punt «tenen un to crític», no és menys veritat que «el nostre mestre va viure amb gran entusiasme la instauració de la Generalitat republicana» (p. 77).

Pel que fa al vessant d'activista cultural, Blasi va participar en l'Ateneu Montgrí que va endegar diverses iniciatives, alhora que va col·laborar amb tothom, fins i tot amb mossèn Francesc Viver, també dinamitzador cultural. En relació al seu compromís polític com a diputat republicà al Parlament de Catalunya, paga la pena tenir en compte que encara que Esquerra Republicana «no fou l'única candidatura que incorporà mestres a les seves llistes, sí que fou la més compromesa amb l'anhel cultural majoritari d'aquells anys i la certesa que l'educació tenia un paper actiu en la construcció d'una societat més moderna i democràtica» (p. 89). En tot cas, a partir de 1933 es va traslladar a viure a Barcelona, la qual cosa va permetre que la seva filla Fina estudiés a l'Institut-Escola dirigit per Josep Estalella i l'Angeleta Ferrer. En el Parlament de Catalunya, Pere Blasi va formar part de la Comissió de Cultura on va mantenir un to conciliador i constructiu, d'acord amb el seu tarannà i bon fer, tot i les picabaralles amb alguns representants de la Lliga Regionalista. Del llibre del

professor Garcia Farrero, destaquem l'apartat en què defineix Pere Blasi com «un home de pau i cultura enmig la barbàrie» a partir de l'esclat de la Guerra Civil i així va seguir una voluntat humanista en totes les responsabilitats que va assumir en aquell convuls període bèl·lic.

El capítol cinquè del llibre està dedicat al temps d'exili a França i del franquisme, després del seu retorn a Catalunya a finals de 1946, circumstància que va permetre que emprengué de bell nou les seves activitats geogràfiques i docents, sobretot en les escoles Laietània (1953-1983), fundades per la seva filla Fina Blasi i el seu marit, Josep Perenya. «Les Escoles Laietània, com tantes altres institucions durant aquells anys tan foscos –Talitha, Costa Llobera, Thau...–, representen una certa continuïtat amb la pedagogia duta a terme durant la Generalitat republicana i, per extensió, durant el primer terç del segle xx» (p. 123). El vespre del 7 de març de 1961 quan anava cap al teatre Romea, per assistir a la representació teatral d'una obra del seu amic Jaume Ministral i Masià, va ser atropellat i la seva salut es va deteriorar fins el punt que va morir el 21 de juny de 1961.

És hora de posar fi a la notícia d'aquest llibre en què l'autor afegeix un epíleg titulat «voluntat d'entesa sense renunciar a res» que serveix, a tall de cloenda, com a síntesi de la personalitat de Pere Blasi que, a cavall de la pedagogia i de la geografia, va donar testimoni d'una alta professionalitat i un inequívoc compromís cívic, d'acord amb aquestes tres qualitats destacades per Jordi Garcia. «Experiència docent, coneixements pedagògics i del sistema educatiu i, en darrer terme, consciència de servei públic a través d'una lògica democràtica i una llibertat ben entesa com a úniques vies per fer realitat els projectes polítics» (p. 130-131). I com a colofó no ens podem d'estar de reproduir les paraules

que la seva neta Fina va dedicar a la memòria del seu avi: «vas prendre partit amb passió, però sense perdre el seny ni la consciència de la barbaritat i la inutilitat de la violència» (p. 131).